

Næsten én ud af fire personer i EU lever med risikoen for fattigdom eller social udstødelse. Levevilkår, fattigdomsniveauer og veje ind og ud af fattigdom er forskellige for kvinder og mænd og varierer ligeledes over en persons levetid. Unge (18-24 år) udgør 10 % af alle fattige i EU (!). Selv om risikoen for fattigdom eller social udstødelse ikke varierer meget for kvinder og mænd i denne fase af livet, er det indlysende kvinderne, der betaler prisen for kønsbestemte uligheder i en højere alder. De står i meget højere risiko for fattigdom eller social udstødelse end ældre mænd.

Bekæmpelse af fattigdom i løbet af livet

Afskaffelse af fattigdom og social udstødelse er en integreret del af Europa 2020-strategien. Denne forpligtelse har til formål at løfte mindst 20 millioner mennesker ud af fattigdom senest i 2020. Nogle medlemsstater står imidlertid over for en række udfordringer med hensyn til at leve op til dette mål. Antallet af personer, der lever i fattigdom, er reelt steget siden 2010.

Kvinder generelt er udsat for en højere fattigdomsrisiko i alle aldersgrupper. De får over deres livsforløb en lavere indkomst end mænd, har større sandsynlighed for at arbejde i lavtlønnede og usikre job og for at afbryde karrieren på grund af omsorgsforpligtelser. Disse livslange uligheder fører i sidste instans til indkomstforskelle, økonomisk afhængighed og en højere fattigdomsrisiko, som bliver mest udtalt i en sen alder. Dette er særdeles bekymrende, eftersom kvinder udgør størstedelen af den aldrende befolkning i EU.

Livsforløbsperspektivet anerkender sammenhængen mellem forskellige faser i en persons liv og ser på, hvordan livets konstante ændringer akkumuleres og påvirker hver enkelte senere fase i livet.

EU's politikker anerkender den virkning, som kumulative uligheder har på ældre kvinders risiko for fattigdom og økonomisk afhængighed. Europa-Kommissionen har taget vigtige skridt til at udligne de kønsbestemte pensionsforskelle. Den har også opfordret medlemsstaterne til at tage fat om kvinders højere deltagelse i deltidsjob og relativt lave indtjeningsforløb, da disse kan have en skadelig virkning på pensionsrettigheder. Disse politiske initiativer viser, at en integration af livsforløb og kønsperspektivet i alle faser af den politiske beslutningsproces er afgørende for at gøre lighed mellem kvinder og mænd til virkelighed i og uden for EU.

(!) Kilden til alle dataene i faktabladet stammer fra Eurostats undersøgelser (EU-LFS eller EU-SILC), 2014, medmindre andet er angivet.

Hvad betyder det at være fattig i EU?

Fattigdom blandt kvinder og mænd er et problem, der er mere vidtgående end den grundlæggende mangel på ressourcer til overlevelse. Fattigdom vedrører også manglen på civile, sociale og kulturelle aktiviteter såvel som muligheden for politisk engagement og social mobilitet. I en Europa 2020-sammenhæng henviser begrebet »risiko for fattigdom eller social udstødelse« til personer, der lever i en husholdning, der er kendetegnet ved mindst én af følgende tre situationer:

- risiko for indkomstfattigdom
- væsentlige materielle afsavn
- meget lav arbejdsintensitet.

Unge i EU har den højeste risiko for fattigdom

At vokse op i fattigdom kan have konsekvenser hele livet igennem. I EU er næsten en femtedel af fattige (19 %) i dag børn under 16 år. Det svarer til næsten 23 millioner børn, der lever i fattige husholdninger.

Især unge kvinder og mænd er blevet ramt af den økonomiske krise og er derfor udsat for den højeste risiko for fattigdom i EU. I 2014 var omkring en tredjedel af unge mellem 18 og 24 år udsat for risiko for fattigdom eller social udstødelse, hvor kvinder var en smule mere udsat for risiko.

Mange unge mennesker forventes at opleve problemer med at finde arbejde efter at have afsluttet deres studier. Ledigheden blandt unge (15-24) er dramatisk høj og ligger på omkring 20 % for både kvinder og mænd (23 % for mænd og 21 % for kvinder i 2014) sammenlignet med 10 % for den samlede befolkning.

Selv når de er i arbejde, fortsætter mange unge med at være fattige. De har større sandsynlighed for at være i usikre job end andre aldersgrupper, navnlig hvis de har forladt skolen tidligt. Næsten halvdelen af kvinder og over en tredjedel af mænd mellem 20 og 24 år (undtagen studerende) befinder sig i usikker beskæftigelse^(?). I 2014 var andelen af personer, der arbejdede og stadig var udsat for risiko for indkomstfattigdom (fattigdom blandt beskæftigede), 15 % for unge kvinder og 12 % for unge mænd mellem 18 og 24 år. Disse tal udgør den højeste fattigdomsprocent for beskæftigede blandt alle aldersgrupper. Unge, der fortsat bor hos deres forældre eller støttes økonomisk af dem, er bedre beskyttet mod fattigdom.

Kønssforskellene i relation til fattigdom begynder at stige i en senere alder og er højest blandt personer på 75 år og derover.

Ældre kvinder udsat for livslange uligheder

Kønssforskellene i relation til fattigdom begynder at stige i en senere alder og er højest blandt personer på 75 år og derover (22 % af kvinder sammenholdt med 15 % af mænd lever i risiko for fattigdom eller social udstødelse). Over et livsforløb underminerer uligheder mellem kvinder og mænd systematisk kvinders økonomiske uafhængighed og gør dem langt mere udsat for at blive fattige senere i livet. Kvinder står over for en række forskellige udfordringer på arbejdsmarkedet, herunder, men ikke begrænset til:

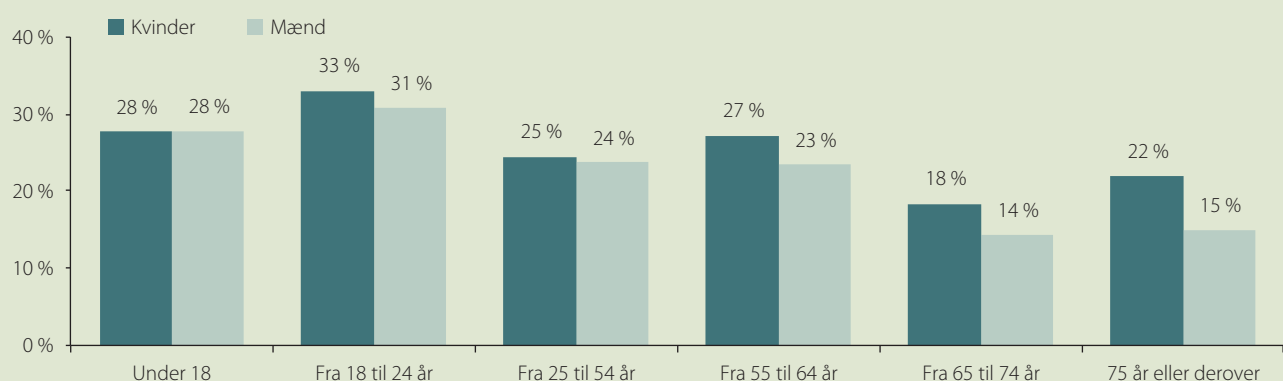
- en gennemsnitlig arbejdsløshedsprocent, der er konsekvent lavere end procenten for mænd
- stor chance for ansættelse i deltidsjob (32 % for kvinder over for 8 % for mænd)
- overrepræsentation i traditionelt lavtlønnede sektorer og med begrænsede karrieremuligheder eller langsomme indtjeningsstigninger
- højere risiko for usikker beskæftigelse.

Derudover forlader kvinder jobmarkedet i en tidligere alder end mænd, i særligt høje antal inden pensionsalderen (beskæftigelsesniveauet for kvinder mellem 55-64 er 52 %, mens det for mænd i samme aldersgruppe er 36 %).

Omsorgs- og andre familierelaterede forpligtelser, som ofte ikke honoreres, og som ofte er undervurderede og ulige fordelt, har stor betydning for kvinders position på arbejdsmarkedet. Dette gælder over hele deres arbejdsliv, selv i en senere alder. Næsten 10 % af kvinder på 50 år eller derover anfører, at de på grund af familie- eller omsorgsforpligtelser er ude af arbejdsmarkedet og ikke søger job. Kvinders arbejdsliv i EU-28 er 5,1 år kortere end mænds. Det skyldes karriereafbrydelser i arbejdslivet, men også tidlig udtræden af arbejdsmarkedet.

(?) EIGE (2017, kommende): *Gender, skills and precarious work in the EU* (køn, færdigheder og usikkert arbejde i EU). Undersøgelsesnote.

Figur 1 — Procentsats for udsættelse for fattigdomsrisiko eller social udstødelse (AROE) efter køn og aldersgruppe (EU-28, 2014)

Kilde: Eurostat, EU-SILC (ilc_peps01).

Disse arbejdsvilkår og karrieremønstre fører til begrænset økonomisk uafhængighed for kvinder over deres livsforløb, men især i en sen alder, og i konsekvens heraf til lavere pensioner. I 2014 var de gennemsnitlige kønsbestemte pensionsforskelle i EU helt oppe på 40 %^(*).

En anden faktor, der skubber ældre mennesker ud af arbejdsmarkedet, er aldersdiskriminering, dvs. forskelsbehandling af en person på grund af alder, hvilket sammen med sexismen stiller ældre kvinder over for mindst to udfordringer.

Hvad kan der gøres for at nedbringe risikoen for fattigdom for ældre kvinder?

Forøge kvinders økonomiske uafhængighed over livscyklussen

Uligheder mellem kvinder og mænd på arbejdsmarkedet, manglen på foranstaltninger, der sikrer balance mellem arbejdsliv og fritid, samt en ulige fordeling og undervurdering af ubetalt omsorg og husligt arbejde, som systematisk underminerer kvinders økonomiske uafhængighed, skal bekæmpes. Konsekvenserne af livslange uligheder, som kvinder oplever i deres liv, er særligt udtalt i en sen alder, hvor langt flere kvinder end mænd er udsat for risikoen for fattigdom og social udstødelse. Integrationen af køn og livsforløbsperspektivet i de politiske beslutningsprocesser er afgørende for, at kvinder kan gøres mere økonomisk uafhængige, og for at bekæmpe livslange uligheder på lang sigt.

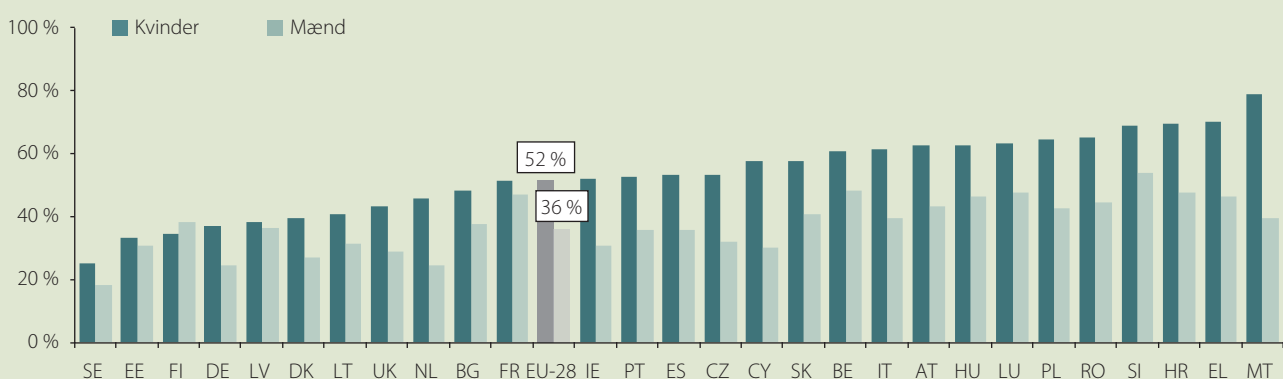
Think, Act, Report-initiativet var udformet med det formål at forebygge diskriminering på arbejdspladsen, herunder forskelsbehandling på grund af alder og køn. Det blev fremlagt af den britiske regering og er et af eksemplerne på god praksis, som EIGE har identificeret. Det tilskynder virksomheder til at indtænke ligestilling mellem kønnene i deres arbejdsstyrke, især i forbindelse med rekruttering, fastholdelse, forfremmelse og løn. For yderligere oplysninger om gode praksisser henvises til EIGE's websted.

Virkningen af livslange uligheder, som kvinder oplever i deres liv, kommer især klart til udtryk i en sen alder.

(*) Europa-Kommissionen (2016): *Report on Equality between Women and Men 2015* (rapport om lighed mellem kvinder og mænd 2015). Findes på: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/2016_annual_report_2015_web_en.pdf

Figur 2 — Ældres inaktivitet efter køn (55-64 år, 2014)

Kilde: Eurostat, LFS (lfsa_ipga).

Tilpas sociale beskyttelsesordninger til aktuelle udfordringer

Sociale beskyttelsesordninger og fattigdomsbekæmpende politikker skal håndtere nye udfordringer, såsom en aldrende befolkning, ændrede familiestrukturer, nye migrationsstrømme samt ændrede beskæftigelsesformer og -vilkår. De skal garantere tilstrækkelig økonomisk beskyttelse, ikke alene af traditionelle former for beskæftigelse over et livsforløb, men skal også sikre personer, der er beskæftiget med ubetalt omsorgsarbejde, atypisk eller usikker beskæftigelse, og personer, der rammes af karriereafbrydelser som følge af omsorgsforpligtelser.

Den årlige gennemgang af EU's økonomiske politikker (den europæiske semesterproces) giver mulighed for at styrke ligestilling mellem kønnene yderligere over livsforløbet ved at tage fat om kønsbestemte uligheder i pensionsordningerne. Et eksempel kunne være at tage behørigt hensyn til omsorgsperioder for både kvinder og mænd og sikre, at selvstændige, inaktive, arbejdsløse personer eller personer i atypisk beskæftigelse har lige adgang til offentlige pensionsordninger. Sikkerhed i en sen alder kræver ligeledes en forbedring i tilgængeligheden af og adgangen til offentlige sociale tjenesteydelser, herunder sundhedspleje og langtidspleje.

Fremme af synergier inden for og mellem forskellige politikområder

Årsagerne til og erfaringerne med fattigdom varierer stærkt på tværs af forskellige grupper af kvinder og mænd, som f.eks. unge

og gamle, migrantbefolkning, enlige forsørgere, romaer eller handicappede. Forskellige politikker kan styrke hinanden indbyrdes, og derfor kunne stærkere synergier mellem fattigdomsbekæmpende strategier og økonomiske og sociale politikker, såsom ligestilling mellem kønnene, beskæftigelse, beskatning, familie- og boligpolitikker, være med til mere effektivt at tage fat om de tilgrundliggende årsager til fattigdom og social udstødelse. F.eks. kan arbejdsløshedsydelse beskytte mennesker bedre mod fattigdom, når de følges op af foranstaltninger, der skal hjælpe de enkelte med at vende tilbage til arbejdsmarkedet. Disse kan styrkes yderligere gennem tilvejebringelse af pasningsmuligheder til børn, ældre plejekrævende personer, syge eller handicappede.

Hvor man finder flere oplysninger fra EIGE

- **Handlingsprogrammet for integration af kønsaspektet** indeholder retningslinjer og værktøjer for politiske beslutningstagere, der ønsker at integrere et kønsaspekt i fattigdomsbekæmpende politikker. Programmet indeholder et særligt afsnit, der beskæftiger sig med emnet »fattigdom«.
- **Databasen over kønsrelaterede statistikker** har de seneste tal om køn og fattigdom i EU. Dataene er sammenlignelige på tværs af medlemsstaterne.
- **Ressource- og dokumentationscentret** har links til publikationer om fattigdom over livscyklusen. De er nemme at finde med søgeordsfunktionen.

EIGE udarbejder jævnligt rapporter, der ser nærmere på forskellige områder af Beijinghandlingsprogrammet (BPfA), efter anmodning fra formandskaberne for Rådet for Den Europæiske Union. Dette faktablad er baseret på rapporten »Poverty, gender and intersecting inequalities in the EU«, der er udarbejdet efter anmodning fra det slovakiske formandskab (2016). Det ser nærmere på udviklingen mellem 2007 og 2014 med hensyn til bekæmpelse af fattigdom for kvinder i forhold til mænd samt specifikke risikogrupper, såsom enlige forsørgere, handicappede, migranter og romaer.

Andre nyere rapporter omfatter bl.a.:

- Gender Equality in power and decision-making (ligestilling i forbindelse med magtbeføjelser og deltagelse i beslutningsprocessen) (2016)
- Gender gap in pensions in the EU (kønsbestemte pensionsforskelle i EU) (2015)
- Gender equality and economic independence: part-time work and self-employment (ligestilling og økonomisk uafhængighed: deltidsarbejde og selvstændig beskæftigelse) (2014)

Du kan se alle EIGE's tidligere BPfA-rapporter og -publikationer på: <http://eige.europa.eu/monitoring-the-bpfa>

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder (EIGE) er EU's videnscenter for ligestilling mellem kønnene. EIGE støtter beslutningstagerne og alle relevante institutioner i deres bestræbelser på at gøre ligestilling mellem mænd og kvinder til virkelighed for alle europæere ved at stille specifik ekspertise og sammenlignelige og pålidelige data om ligestilling mellem kønnene i Europa til rådighed for dem.

© Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder, 2017
Eftertryk tilladt med kildeangivelse.
Billeder: Shutterstock.

Det Europæiske Institut for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITAUEN

Print: MH-06-16-074-DA-C 978-92-9470-153-4 10.2839/32834
PDF: MH-06-16-074-DA-N 978-92-9470-159-6 10.2839/49330

Kontaktoplysninger

<http://eige.europa.eu/>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/user/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
+370 52157444